

Ulikhet for loven

NRK Graveredaksjonen sørøst
Skup 2026

NRK

Innsendere

Christian Nicolai Bjørke
christian.nicolai.bjorke@nrk.no

Per Øyvind Fange
per.oyvind.fange@nrk.no

Henrik Bøe
henrik.boe@nrk.no

Rina Therese Blekkerud
rina.therese.blekkerud@nrk.no

Justin-Casimir Braun
justin-casimir@lightouserereports.com

Gabriel Geiger
gabriel@lighthousereports.com

Elena DeBre
elena@lighthousereports.com

Redaktør

Anne Vinding
anne.vinding@nrk.no

Kontaktperson

Christian Nicolai Bjørke
christian.nicolai.bjorke@nrk.no
+47 93 22 66 41

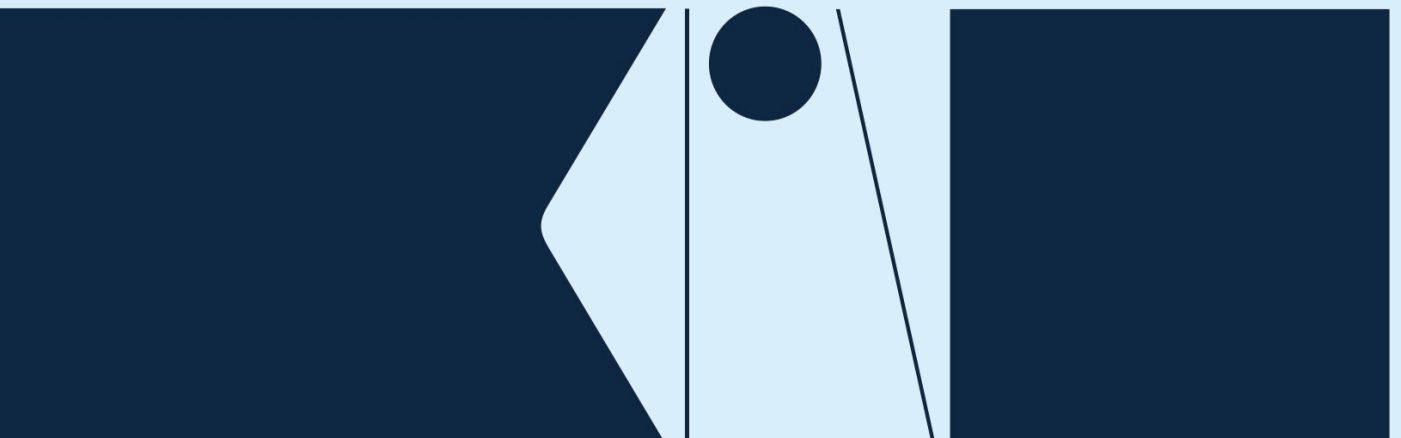
En ekstra takk til

Eva Constantaras, Tahmeed Shafiq, Marit Klemetsen, Fabrizio Palumbo, Eivind Kolflaath, Jose Pina-Sánchez, Shawn Busway, Eline Johnsen Helledal, Christian Kråkenes, Remi Sagen, John-André Samuelsen, Susanne Stubberud, Vilde Jølstad Paschen, Mira Feiring, Ingeborg Rygh Hjorten, Arnfinn Haagensen Midtbøen, Hege Hogstad og alle gode kolleger i Graveredaksjonen Sørøst.

Publisert fra

Januar 2024-November 2025

NRK Graveredaksjonen Sørøst

Innholdsfortegnelse

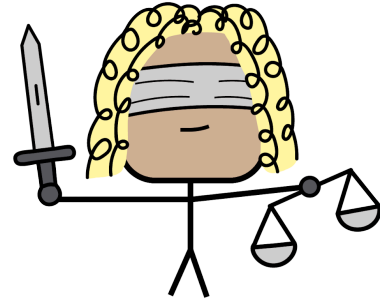
Innholdsfortegnelse

Innledning	1
Slik startet arbeidet	2
Oversikt over prosjektet	2
Del 1: Dømt av likemenn?	2
Første utfordring: Få tak i nok dommer	3
Fra ustrukturert PDF til strukturert database	4
Finne fødselsår og postnumre	5
Flere opplysninger – steg for steg	6
1. Skattelistene	6
2. Folkeregisteret	6
3. Valglistene	7
Kjøre hele arbeidsflyten på 9000 dommer	7
Analyse: Tre enkle og én vanskelig	8
Resultater: Meddommerne	9
Del 2: Ulikhet for loven	10
Å sammenligne epler og kanarifugler	10
Språkhjelp: Strukturerte KI-svar	11
Sammenligne dommer: Regresjonsanalyse	12
Dypere ned i fyllekjøringa	13
Resultater: Tiltalte	13
Kritikk fra ledende eksperter	14
Historiene: Menneskene i klasseskillet	14
Sparkesyklistene	14
Kjæresteparet i retten	15
En dyr og en billig Audi	15
Bruke enkeltsaker som case-historier?	16
Bonus: Store mangler i pressemappa	16
Oppfølging: Ble det bedre?	17
Etikk	17
Oppbevaring og sikkerhet	17
Definere demografiske grupper	18
Dette er nytt	18
Konsekvenser	19
Etterord	20
Vedlegg	21

Innledning

Norge skåres ofte høyt når det gjelder likestilling i samfunnet. Det gjelder tilsynelatende også i norske rettsaler. I ti år på rad har Norge seilt inn på en knepen andre plass når World Justice Project¹ rangerer rettssikkerheten i verden.

9 av 10 av nordmenn stoler på at domstolene gjør en god jobb² – at de arbeider slik rettsvesenets gallionsfigur Justitia gjør: Med bind for øynene for å ikke bli påvirket av utseende, klær og andre ytre ting. Alt dette som kalles utenomrettslige faktorer og som dommere skal heve seg over for å unngå å diskriminere.

Med andre ord: Hvem du er skal ikke ha noe å si for hvordan du blir dømt i Norge. Men er det egentlig sånn?

For der det i USA³ og Storbritannia⁴ finnes egne etater som har som jobb å sikre transparent og helhetlig dømming, mangler Domstoladministrasjonen i Norge oversikt. Gamle IT-systemer, ustrukturert informasjon, ulik saksbehandling og få ressurser ved den enkelte domstol har gjort det vanskelig for både forskere og journalister å gå domstolene etter i sømmene.

I dette prosjektet har NRK gjort jobben som flere mener domstolene selv burde ha gjort, nemlig å samle inn, strukturere og analysere tusenvis av rettsavgjørelser fra alle norske tingretter. Ved hjelp av langsiktig innsyn, kreativ bruk av offentlige databaser, moderne forskningsmetoder, avansert mønstergjenkjenning og kontrollert bruk av kunstig intelligens har vi kastet lys over ukjente classeskiller i en av verdens beste rettsstater. NRK kan dokumentere at de som tjener minst straffes hardere enn de som tjener mest, og at kvinner straffes mildere enn menn.

For første gang har den tredje statsmakt blitt holdt ansvarlig for sin helhetlige dømming på tvers av alle lovparagrafer. Psykolog Jan-Ole Hesselberg, som underviser norske dommere i beslutningspsykologi, skrev⁵ dette i etterkant av NRKs avsløringer:

«Det forundrer meg at det er journalister som må gjøre en jobb som Justis- og beredskapsdepartementet burde sette Norges domstoler i stand til å gjøre selv.»

¹ <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2024/ranking>

² <https://www.domstol.no/no/aktuelt/2022/fortsatt-hoy-tillit-til-domstolene/>

³ <https://www.ussc.gov/>

⁴ <https://www.sentencingcouncil.org.uk/>

⁵

https://www.linkedin.com/posts/johesselberg_norsk-rikskringkasting-nrk-har-gjort-en-activity-7291417153818259456-wKON/

Slik startet arbeidet

Spiren til disse prosjektene ble sådd som følge av kompetanseheving i Graveredaksjonen sørøst. Noen av oss hadde blitt kurset i programmering i Python, vasking av data og bruk av databaser, og vi så oss om etter et prosjekt der vi kunne få nytte av denne kunnskapen.

Samtidig var det stor oppmerksomhet rundt gjenopptakelsen av Baneheia-saken, som endte med at Viggo Kristiansen ble frifunnet. Selv om denne saken ble grundig dekket av norske medier, satt vi igjen med en følelse av at den tredje statsmakt i sum har vært forholdsvis skånet for kritisk journalistikk.

Vi i pressen dekker mange enkeltsaker, men får vi med oss det store bildet?

Oversikt over prosjektet

Vårt gravearbeid i norske domstoler er delt i to deler, der vi har jobbet med andre prosjekter i mellomtiden.

- I den første delen så vi på hvem som dømmer ved å ta for oss meddommerordningen i Norge. Dette prosjektet ble publisert i januar 2024.
- I del to av prosjektet så vi på de som blir dømt ved å se på tiltalte i norske domstoler. Dette prosjektet ble publisert i februar 2025.

Det er del to som er hovedfokuset for denne rapporten. Men siden arbeidet med den første delen danner grunnlaget for arbeidet med den andre delen, kommer vi til å gi en redegjørelse for gangen i hele metodearbeidet.

Del 1: Dømt av likemenn?

Helt siden 1800-tallet har det vært et ideal at vi skal «dømmes av våre likemenn» i Norge. Det betyr at vanlige folk som ikke nødvendigvis har noe juridisk erfaring skal være med og avsi dom. De kalles for meddommere og er med i både tingretten og lagmannsretten. Målet er å unngå at vi dømmes av en juridisk elite.

I Domstolloven står det at meddommerne i Norge «skal ha en allsidig sammensetning, slik at de best mulig representerer alle deler av befolkningen». Men som journalister som har dekket flere rettssaker har vi ofte sett at fagdommeren er flankert av to personer som både har levd en stund og som har en majoritetsbakgrunn.

Vi snakket med både dommere og advokater om temaet, og utviklet etter hvert en hypotese:

«Meddommerne speiler ikke befolkningen slik loven krever. En privilegert samfunnsklasse dømmer en uprivilegert samfunnsklasse og dette påvirker straffene.»

For å undersøke denne hypotesen var vi avhengige av to ting: Vi måtte få tak i rettsavgjørelser som kunne gi oss navnet på meddommere og tiltalte, samt hvilken straff som ble idømt. Og vi måtte finne måter å koble disse navnene med demografiske opplysninger som kunne si noe om posisjon i samfunnet.

Første utfordring: Få tak i nok dommer

Alle domsavgjørelser i Norge gis ut som PDF-er og har en førsteside med opplysninger om hvilken sak det gjelder, hvem som er tiltalt, når dommen ble avsagt og så videre. Her finner vi også navn på fagdommer og meddommere. Og til slutt i domsavgjørelsene står det en domsslutning der straffen blir utmålt.

For å undersøke hypotesen vår måtte vi ha et representativt antall dommer. Vi ba derfor Domstoladministrasjonen (DA) om innsyn i saksnumrene til alle meddomsavgjørelser (rettssaker som avgjøres av en fagdommer og to meddommere) fra tingrettene for minst ett år. Planen var å deretter gå til hver tingrett og be om innsyn.

Men vi fikk avslag. Begrunnelsen var at det ville bli for omfattende. Det ville medført at hver av de 23 (den gangen) tingrettene i snitt måtte ha gitt ut 600-700 dommer. Vi fikk tilbud om saksnumre for én måned, men vi mente det ikke ville gi oss det volumet vi trengte for å gjøre en ordentlig undersøkelse.

Vi måtte dermed tenke alternativt. Løsningen ble både tungvinn og tidskrevende for oss, men den ga oss til slutt det vi trengte uten at vi måtte gå veien om noen titall saksbehandlere i tingrettene:

På domstol.no kan journalister logge seg inn og laste ned dommer fra hele landet i det som kalles «pressemappa». Dommene forsvinner etter tre måneder. Vi skrev derfor et Python-script som jevnlig lastet ned kun meddomsavgjørelsene. Med tid og stunder skulle dette gi oss 9000 PDF-er.

Dommene ble oppbevart på en ekstern harddisk innelåst i et skap for ekstra sikkerhet.

Mens vi ventet på å få stort nok utvalg, jobbet vi med en arbeidsflyt som vi kunne kjøre senere når vi hadde nok dommer. Det handlet om to ting:

- Strukturere informasjonen i dommene
- Koble navn på dommere og tiltalte med andre informasjonsregistre

Fra ustrukturert PDF til strukturert database

Som nevnt er norske rettsavgjørelser tilgjengelige som PDF-er. Dette har vært en av hovedutfordringene i prosjektet og er en svakhet i allmennhetens tilgang til rettsavgjørelser. Hvis dommerne hadde hatt et system med input-felter der de kunne fylt ut for eksempel navn, lovparagrafer, straffereaksjon og så videre, og dette kunne eksporteres fra en database til et strukturert format som CSV eller JSON, så ville det vært enklere å ettergå hvordan den tredje statsmakt opererer.

I stedet blir alt skrevet i et tekstdokument som blir eksportert som en PDF. Problemet er at hver enkelt dommer har sin egen måte å skrive dommen på, det kan være flere tiltalte og dommene kan være på både bokmål og nynorsk.

Vi brukte derfor regex, en metode som fleksibelt gjenkjenner mønster i tekster, for å finne lovparagrafer, navn, straff og så videre. Dette er en metode som krever ekstremt mye prøving og feiling, for å sikre at man fanger opp alle mulige varianter. Her er et eksempel som skal fange opp på både bokmål og nynorsk at dommerne ilegger betinget straff:

```
REGULAR EXPRESSION 3 matches
: / ([Ff]ullbyrding(en|a)?|[Ff]ullbyrdelse)(\s+av\s+
  (fengsels)?straff(en|a))?\s+(utsettes|(blir|vert)
  (\s+i\s+medh[oa]ld\s+av\s+straffelov[en|a]\s+\s*\s*34)?
  \s+utsett)
```

```
TEST STRING
Fullbyrding av fengselsstraffen utsettes
Fullbyrding av straffa vert utsett
Fullbyrdelse utsettes
```

Ved å justere regex-uttrykk for en rekke ulike variabler, klarte vi etter hvert å trekke ut informasjon om blant annet dommere, tiltalte, straffen og om dommerne var enige eller ikke (dissens). Informasjonen ble lagret i MongoDB, som er en fleksibel databaseløsning.

Denne delen av prosjektet ble utført mens de nye språkmodellene trådte sine barnesko og knapt kunne brukes til noe. I dag ville vi nok i større grad ha brukt kunstig intelligens til denne jobben. Likevel er det noen store fordeler med metoden vi brukte:

- Regex-mønstre er en etterprøvbar metode. Koden kan kjøres gang på gang og du vil få samme resultat. I tillegg kan du ettergå hvilke mønstre det er søkt etter og ha muligheten til å justere disse. Dette står i motsetning til KI-modeller som tar «black box»-avgjørelser som er umulige å ettergå og som kan variere til tross for like prompter.

- Metoden vi brukte ble kjørt hundre prosent lokalt på våre datamaskiner. Til tross for at NRK og de fleste andre mediehus har databehandleravtaler som lover at modellene ikke skal trenes på innholdet vi sender fra oss, så føles det ikke godt å sende inn sensitiv rettsinformasjon til språkmodeller drevet av store amerikanske KI-selskaper.

Finne fødselsår og postnumre

Nå hadde vi en metode som kunne gi oss oversikt over navn på både dommere og tiltalte, og hvilken straff som hadde blitt gitt. Planen var nå å koble disse navnene med informasjon fra andre offentlige databaser, som skattelister og folkeregisteret.

Men vi hadde et problem. Noen av databasene krever at du på en unik måte identifiserer den du spør etter – det kalles «entydig søk». Mens andre gir deg mange treff hvis du søker på vanlige navn som «Jan Johansen» eller «Kari Hansen».

Samtidig var det ubalanse i hva vi visste om de som dømte og de som ble dømt. I dommene ble nemlig både navn og fødselsår alltid oppgitt på tiltalte – i noen tilfeller også adresse med postnummer, men dette varierte mye. Men på meddommerne hadde vi kun navn. Vi måtte vite mer om dem.

	Navn	Fødselsår	Postnummer
Meddommere	✓	✗	✗
Tiltalte	✓	✓	●

Det er kommunestyrene i Norge som velger meddommere – til sammen rundt 38.000 personer (det inkluderer også de som sitter i jordskifteretten). Vi søkte Domstoladministrasjonen (DA) om en samlet oversikt, og fikk innvilget det. Men av personvern hensyn fikk vi kun fornavn, etternavn og kommunenavn. Å vite kommunen hjalp litt, men det var ikke nok (som vi skal vise senere).

Men på nettsidene til DA så vi en lenke til siden [meddommerutvalg.no](https://www.meddommerutvalg.no). Her legges meddommerne fra hver kommune ut til offentlig ettersyn – og her lå det to viktige tilleggsopplysninger: fødselsår og postnummer.

Nettsiden var heldigvis lagt opp slik at vi ved å skifte ut kommunenummeret i URL-en kunne få navnene fra alle kommuner⁶. Vi lastet derfor ned alle kommunenumrene i Norge fra Statistisk Sentralbyrå, og skrev et script med

⁶ Sett inn et gyldig kommunenummer etter erlik-tegnet:
<https://www.meddommerutvalg.no/innsyn?enhet=>

programmeringsspråket Python der vi automatisk satte inn et og et kommunenummer, sendte en forespørsel til nettsidene med biblioteket *requests* og lagret resultatet i en database. På noen få minutter hadde vi fått opplysningene vi trengte om titusenvis av meddommere.

Flere opplysninger – steg for steg

På dette tidspunktet hadde vi nok informasjon om både dommere og tiltalte til at vi kunne starte jobben med å koble informasjon fra andre registre.

Men det er ikke sånn at personlige opplysninger om tusenvis av mennesker uten videre er tilgjengelig for journalister. Vi lagde derfor en nyskapende arbeidsflyt ved hjelp av Python-koder som sendte én og én forespørsel til registrene med informasjon om en enkeltperson, og deretter lagret resultatene vi fikk tilbake hvis vi fikk en match. Dette ble gjort i flere steg slik at vi kunne bruke informasjonen fra et register til å få en bedre match i neste register. Arbeidsflyten så dermed slik ut:

1. Skattelistene

Vi søkte på navn + fødselsår i skattelistene for 2021 (de nyeste tilgjengelige på dette tidspunktet). I de fleste tilfellene var dette nok for et entydig søk. Hvis det ga flere treff, søkte vi også med postnummeret der vi hadde det. Hvis vi ikke hadde postnummeret, valgte vi den personen som bodde i området som soknet til domstolen som hadde avsagt dommen. Dette løste de aller fleste tilfellene, og vi kunne legge til postnummeret fra skattelistene på de som manglet dette i databasen vår.

Noen ganger var det ingen treff på navn og fødselsår. Som oftest var det på grunn av navnebytte etter skilsmisse, men det kunne også være noen som hadde dødd siden valget (særlig meddommere). Dette fikk vi bekreftet ved å søke manuelt etter navnet på minnesider.no – en nettside som registrerer dødsfall i Norge. Når det gjaldt tiltalte så antar vi at flere av de vi ikke fikk treff på var utenlandske statsborgere som ikke hadde skattet til Norge. Til sammen gikk vi gjennom noen hundre personer manuelt. Personer uten treff ble fjernet fra databasen.

2. Folkeregisteret

I dette steget var det viktig at vi hadde fått tak i postnumrene for både meddommere og tiltalte. For der skattelistene kan gi deg flere treff, krever Folkeregisteret et entydig søk som returnerer kun én person. Heldigvis godtar det en kombinasjon av navn og postnummer. Etter hva vi erfarte så godtar det også tidligere postnumre, slik at du får treff selv om vedkommende har flyttet.

Folkeregisteret gir journalister tilgang på en rekke opplysninger, men for våre demografiske undersøkelser beholdt vi kun kjønn og fødeland.

3. Valglistene

Som tidligere nevnt er det kommunestyrene som velger meddommerne. Vi ønsket å finne ut om de rekrutterer mest i egne (makt)rekker. På Valgdirektoratets nettsider kan man laste ned lister over alle som har stilt til både stortings- og kommune- og fylkestingsvalg helt tilbake til 2007⁷. Listene kan lastes ned som Excel-filer, men for de eldste valgene må de lastes ned fylkesvis.

Valglistene for Stortingsvalget i 2005 fant vi på nettsidene til «Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør». Vi måtte lage et ganske kronglete Python-script for å skrape informasjonen, for det var ikke noen nedlastingsknapp. I etterkant av publiseringen vår har denne muligheten dukket opp på nettsidene, så vi går ikke nærmere inn på hvordan vi gjorde det.

Vi prøvde også å få tak i valglister fra tidligere valg, og ble sendt fram og tilbake mellom Valgdirektoratet, SSB, Kunnskapsdepartementet og Arkivverket. Til slutt havnet vi hos Nasjonalbiblioteket som sa at vi kunne få 2003-valget der, men listene lå som A5-ark i 12 bokser i kjelleren. Vi vurderte at det ble for arbeidskrevende. Dessuten var det mulig å argumentere for at du ikke var spesielt politisk aktiv hvis det var over 20 år siden du hadde stilt til valg.

Etter å ha samlet alt i en politiker-database, satt vi igjen med 346.000 rader med folk som hadde stilt til valg siden 2005. En del av disse var duplikater, siden flere har stilt til valg flere ganger. Deretter brukte vi navn, fødselsår og postnummer fra dommer-databasen vår til å finne meddommere som hadde stilt til politisk valg. Da kunne vi også hente ut partitilhørighet.

Kjøre hele arbeidsflyten på 9000 dommer

Ved å gå igjennom disse tre stegene med skattelister, folkeregisteret og valglistene hadde vi en arbeidsflyt som kunne hente inn følgende variabler:

	Navn	Fødselsår	Postnummer	Inntekt	Kjønn	Fødeland	Parti
Meddommere	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Tiltalte	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

⁷ <https://www.valg.no/om-valg/valgdata/lister-og-kandidater/>

Som tidligere nevnt sjekket vi jevnlig pressesidene på domstol.no for nye meddomsavgjørelser. Til slutt hadde vi samlet inn det som var tilgjengelig for perioden 2022 og 2023, til sammen rett i overkant av 9000 avgjørelser. Det utgjorde omtrent halvparten av avsagte dommer i perioden (se lenger ned i metoderapporten om hvorfor). Antallet var likevel høyt nok til at vi mente vi kunne si noe substansielt.

Vi kjørte alle dommene gjennom arbeidsflytene vi hadde bygget – først den som hentet ut strukturert informasjon fra PDF-ene, deretter den som fant utfyllende opplysninger om både dommere og tiltalte.

I tillegg lagde vi en referansegruppe kalt «befolkningen», som loven sier meddommerne skal speile. Det gjorde vi ved å bruke skattelistingene til å finne alle mellom 21 og 70 år i Norge, som er den valgbare alderen for meddommere. Deretter valgte vi ut 10.000 tilfeldige personer og kjørte dem gjennom arbeidsflyten som hentet ut inntekt, kjønn, fødeland og politisk tilhørighet.

Nå hadde vi en helt unik database over de som dømmer og de som blir dømt + en referansegruppe av befolkningen. Det var på tide å analysere.

Analyse: Tre enkle og én vanskelig

Det var enkelt å si noe om alder og inntekt, siden vi kunne finne snittverdier av tallene. Politisk tilhørighet var også enkelt, da vi kunne regne ut i prosent hvor mange som hadde stilt til valg.

Men vi ønsket også å si noe om hvor mange som hadde en annen bakgrunn enn majoritetsbefolkningen. Dette var litt mer utfordrende.

Selv om vi visste fødelandet, var det ikke rett fram å trekke en slutning at du dermed har en annen bakgrunn hvis du ikke er født i Norden. I vårt materiale var det flere med svært vanlige norske navn som var født i land rundt om i verden. Disse kunne være barn av ambassadeansatte, misjonærer eller andre som har bodd i utlandet i en periode. Eller det kunne være folk fra andre land som har navn som også er typisk norske. Det var selvfølgelig også personer født i Norge med navn som indikerer at deres foreldre hadde røtter i andre land.

For å fange opp noen av nyansene, valgte vi å bruke en kombinasjon av navn og fødeland.

Vi brukte Statistisk Sentralbyrås liste over de 2000 mest vanlige jente- og guttenavnene i Norge som utgangspunkt for å fange opp «norske» navn. Deretter gikk vi manuelt inn i listene og fjernet navnene vi vurderte som «ikke norsk klingende». Dette var basert på skjønn, og det er selvsagt en fare for at

utvelgelsen her ble farget av våre egne fordommer. For noen av navnene syntes vi det var vanskelig å avgjøre om de var «norskklingende» eller ikke. I de tilfellene valgte vi å inkludere dem blant de norske.

Når det gjaldt fødeland valgte vi å følge SSBs skille mellom Norden og resten av verden, fordi de språklige og kulturelle likhetene gjør at det tradisjonelt rapporteres om mindre diskriminering for eksempelvis svensker i Norge enn for en del andre innvandringsgrupper.

Dette ga oss etter hvert fire kategorier:

a: Personer født i de nordiske landene med et vanlig fornavn i Norge.

b: Personer født i utlandet med et vanlig fornavn i Norge.

c: Personer født i de nordiske landene med et fornavn som ikke er vanlig i Norge.

d: Personer født i utlandet med et fornavn som ikke er vanlig i Norge.

Vi kontaktet sosiologiprofessor Arnfinn Haagenes Midtbøen ved Universitetet i Oslo og fikk gode innspill for å justere metoden. Til slutt endte vi opp med å sammenligne gruppe *a* med gruppe *d*. Det var relativt få i de sammensatte gruppene *b* og *c* og datagrunnlaget ble ikke spesielt mye svakere ved å holde dem utenfor. Dette er ikke en perfekt måte å definere utenlandsk bakgrunn på, men vi mener den gir en nyansert fremstilling basert på den tilgjengelige informasjonen.

Resultater: Meddommerne

Etter å ha gjort disse undersøkelsene fikk vi bekreftet hypotesen vår om at meddommerne i Norge ikke er representative for befolkningen:

- Medianalderen til meddommerne var 9 år eldre enn den delen av befolkningen som kan bli meddommere.
- Meddommerne tjente i snitt 200.000 kroner mer enn folk flest.
- Hele 92 prosent av meddommerne var født i Norden og hadde et norskklingende navn, mot 76 prosent av befolkningen generelt, og 67 prosent av de tiltalte.
- Vi avslørte også at 24 prosent av meddommerne i Norge er eller har vært politisk aktiv i løpet av de siste 18 årene. Dette tallet er høyt sammenlignet med befolkningen generelt over 18 år. Der har 5 prosent stått på en valgliste i samme periode.

I tillegg kunne vi avsløre at en skjev representasjon blant meddommerne påvirker straffene. Det gjorde vi ved å analysere dommene der fagdommer og meddommerne var uenige (dissens). I slike tilfeller skal dommerne argumentere for sitt syn i dommen. Det ga oss følgende interessante mønstre:

- De som tjener minst og de som har en annen bakgrunn enn norsk (de det er få av), ville oftere ha mildere straffer enn de som tjener godt og de som har norsk bakgrunn (de det er mange av).
- Og de yngste (de det er få av) er mye oftere strengere i saker som handler om seksuallovbrudd og trafikk enn de som er eldre (de det er mange av)

Siden det kun var rundt 600 dissens-avgjørelser i databasen vår, var vi forsiktig med å legge for mye vekt på resultatene rundt straff. Men det pekte uansett i en retning som bekreftet hypotesen vi hadde.

Dermed kunne vi avsløre at de folkevalgte dommerne i Norge er eldre, rikere, «norskere» og mer politiske enn befolkningen, og at dette påvirker straffene.

Del 2: Ulikhet for loven

Databasen vi hadde laget under arbeidet med meddommere ga oss et unikt startpunkt for å grave mer i den tredje statsmakt. Vi hadde en følelse av at bare en liten del av potensialet var tatt ut, og nå ville vi skifte fokus fra de som dømmer til de som blir dømt.

Forskning fra andre deler av verden har pekt på at det finnes fordommer i rettsvesenet i flere land. USAs straffeutmålingskommisjon har blant annet [dokumentert](#) at personer med afroamerikansk og latinamerikansk bakgrunn får høyere straffer for sammenlignbare forbrytelser. Spørsmålet var om det var slik i en av verdens beste rettsstater.

Å sammenligne epler og kanarifugler

Men vi var i villrede om veien videre. For å sammenligne utfallet i dommer er som å sammenligne epler og kanarifugler, og flere jurister advarte oss mot at det var for komplisert å gjøre det med flere tusen. Det handler hovedsakelig om to ting:

- Det er mulig å for eksempel regne ut gjennomsnittsstraffen for kvinner og menn og se hvem som slipper billigst unna. Men tenk deg at alle menn begår væpnet ran, mens alle kvinner nasker i butikken. Da vil det være helt i tråd med en velfungerende rettsstat at kvinner i snitt får lavere straffer. Man må derfor ta høyde for lovbruddet.
- Selv om to personer kan ha gjort samme lovbrudd, så kan det være skjerpene og formildende omstendigheter som gjør at de får ulik straff. Dette er også helt i tråd med loven og må i så fall tas høyde for i en analyse.

Dette krevde statistiske kunnskaper som vi ikke hadde selv.

Heldigvis ble vi invitert til å delta på en journalistkonferanse i Belgia. DataHarvest i Mechelen samler gravejournalister fra hele Europa. Der ble vi kjent med journalister fra Lighthouse Reports – et internasjonalt gravekollektiv som hadde vakt stor oppsikt med sin sak om diskriminerende velferdsalgoritmer⁸. Over en lunsj fortalte vi om datamaterialet vi satt på. De ble først sjokkert over mengden og detaljnivået, spesielt at vi kunne koble straff med inntekt og fødeland – informasjon som er vanskelig tilgjengelig i andre europeiske land. Deretter tente de umiddelbart på ideen om å bistå med sine analyseegenskaper for å undersøke diskriminering i det norske rettsvesenet. Sammen fant vi en løsning for å gjøre kanarifuglene om til epler.

Språkhjelp: Strukturerte KI-svar

For å komme dit, måtte vi først hente ut enda mer informasjon fra de 9000 dommene. Denne gangen handlet det om skjerpene og formildende omstendigheter. Det vil for eksempel si at en tiltalt kan få en strengere straff hvis hen har vært dømt før eller om handlingen var spesielt grov, eller at den tiltalte kan få en mildere straff hvis hen har tilstått eller saken har ligget lenge.

Tidligere hadde vi brukt regex til å finne navn og lovparagrafer. Dette var forholdsvis rett fram fordi både navn og lovparagrafer har tydelige mønstre (store bokstaver eller bruk av «§»). Men denne metoden kom til kort nå. Hver enkelt dommer har sin egen måte å skrive inn formildende og skjerpene omstendigheter, og det krever språkforståelse å skjønne konteksten dette står i.

Dette var våren 2024, og OpenAIs flaggskip var på den tiden GPT-4. Vi hadde tilgang til den via Microsoft Azure-API-et, noe som gjorde at vi hadde muligheten til å programmatisk sende én og én dom til språkmodellen og få svar tilbake. Men vi nølte. Det følte fortsatt feil å mate amerikanske språkmodeller med sensitive opplysninger om norske borgere.

NRK har en databehandleravtale med Microsoft (som eier 49 prosent av OpenAI) som innebærer at de ikke skal lagre eller trene modellene på dataene som sendes inn. Dette beroliget oss noe, men ikke fullt ut. For å minimere datamengden hentet vi derfor kun ut de avsnittene der varianter av ordene «skjerpene» eller «formildende» blir brukt, og fjernet samtidig navn, fødselsdatoer og hendelsesdatoer. Det var en utfordring at disse ordene av og til ble brukt for å omtale tidligere straffer. Dette løste vi ved å lage en funksjon som luket ut avsnittene som omtalte hendelser i fortid, slik som «var formildende» eller «formildende omstendigheter var».

Vi sendte deretter hvert avsnitt til KI-modellen sammen med en prompt der vi ba den returnere eventuelle skjerpene og formildende omstendigheter. For å ha

---

⁸ Wired, «Suspicion Machine»: <https://www.wired.com/story/welfare-state-algorithms/>

mest mulig kontroll og få strukturerte svar, lagde vi et klassifiserings skjema med 36 kategorier som korresponderte noenlunde med punktene i paragraf [77 og 78 i straffeloven](#). Modellen fikk instruks om å matche eventuelle skjerpene og formildende omstendigheter med denne lista, og svare i JSON-format slik at vi kunne oppdatere databasen direkte. Klassifiseringen var ikke hundre prosent perfekt, men etter å ha sammenlignet den mot en manuell gjennomgang av 100 dommer, var vi overbevist om at den gjorde jobben godt nok.

For å unngå at svært spesielle rettsaker påvirket resultatet, fjernet vi saker med paragrafer eller formildende og skjerpene omstendigheter som forekommer færre enn 50 ganger i datasettet vårt. Da satt vi igjen med 5224 saker.

Sammenligne dommer: Regresjonsanalyse

Så var det dette med å gjøre kanarifuglene om til epler, altså finne en metode slik at vi trygt kunne sammenligne dommer som er ulike. For hvis vi bare regnet ut gjennomsnittsstraffen for personer med utenlandsk bakgrunn, fikk de i snitt 14 dager lengre straffer enn personer med norsk bakgrunn. Men var det egentlig riktig?

For å unngå at andre ting spilte inn, måtte vi isolere virkningen av ulike faktorer på straffeutmålingen. Lighthouse Reports hadde erfaring med lineær regresjonsanalyse, som er en statistisk metode som gjør at vi kan kontrollere for alle demografiske variabler, lovparagrafer som tiltalte ble dømt etter og formildende og skjerpene omstendigheter. Med andre ord kan vi identifisere for eksempel sammenhengen mellom utenlandsk bakgrunn og lengden på fengselsstraff mens vi holder konstant tiltaltes alder og inntekt, forbrytelsene de er anklaget for, og om de har tilstått forbrytelsen eller er gjengangere i rettssystemet.

Formelen for analysen ser slik ut:

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 DEM_i + X_i^T \beta_2 + Z_j^T \beta_3 + \gamma_i + \delta_i + \epsilon_i$$

Her er Y alvorlighetsgraden av en dom (for eksempel antall fengselsdager) og DEM er den demografiske variabelen vi er interessert i (for eksempel utenlandsk bakgrunn). X er en vektor av andre demografiske egenskaper ved tiltalte (for eksempel alder og inntekt) og Z_j er den tilsvarende vektoren av fagdommerens demografi. γ_i tar høyde for lovparagrafer og δ_i for skjerpene og formildende omstendigheter.

Vi hadde med andre ord funnet en måte å sammenligne norske rettsavgjørelser som epler med epler. Når vi tok hensyn til dette, var funnet om at personer med utenlandsk bakgrunn fikk lengre straffer ikke lenger statistisk signifikant. Det betyr at resultatet kan skyldes tilfeldigheter, og at vi ikke har grunnlag for å si at de behandles annerledes enn de med norsk bakgrunn.

Samtidig var det andre funn som fortsatt var statistisk signifikante selv om vi kontrollerte for en rekke faktorer, som at personer med lav inntekt fikk strengere straffer og at kvinner fikk mildere straffer.

Dypere ned i fyllekjøringa

En svakhet ved metoden vår var at vi ikke kunne skille mellom alvorlighetsgrad innenfor en lovparagraf. La oss si at alle kvinnene som var tiltalt for §322 om grovt tyveri stjal for en mye lavere sum enn alle mennene som var tiltalt for samme paragraf. Da kan dommerne ha en grunn til å gi kvinnene lavere straffer. Selv om dette er et litt søkt eksempel, så måtte vi holde mulighetene åpne for en slik feilkilde.

For å demme opp for noe av dette, så vi nærmere på dommene som handlet om promillekjøring. Her har Dagbladet tidligere gjort en god jobb⁹ med å dokumentere at kvinner som har kjørt i fylla dømmes mildere enn menn.

Fordelen med å se nærmere på dette området, er at promillesaker har en av de mest skjematisk straffeutmålingene. Mengden promille i blodet avgjør i stor grad om det blir bot, betinget fengsel eller ubetinget fengsel (selv om dommerne også her kan vise en viss grad av skjønn). Det var dessuten mulig å programmatisk trekke ut og sammenligne promilletallet i hver sak. Det er vanskeligere i mer skjønnsmessige saker som for eksempel vold.

Vi lagde derfor et script i Python som hentet ut alle promilleverdiene fra dommene. Analysen viste at selv når vi tok hensyn til dette, sto hovedfunnene våre fast.

Resultater: Tiltalte

Etter vår gjennomgang av tusenvis av rettsavgjørelser kunne vi dokumentere både et klasseskille og et kjønnskille i norske domstoler:

- De som tjener lite, straffes hardere enn de som tjener mye – for de samme forbrytelsene. En tiltalt som ifølge skattelistingene tjener mer enn 700.000 kroner får i snitt 46 prosent kortere fengselsstraffer enn en som tjener mindre enn 200.000 kroner.

---

⁹ <https://www.skup.no/rapporter/data-skup-2018/ulikhet-loven>

- Kvinner straffes mildere enn menn – for de samme forbrytelsene. Kvinner får i snitt 24 færre dager i fengsel sammenlignet med menn.

Kritikk fra ledende eksperter

For å kvalitetssikre resultatene våre, kjørte vi flere robusthetssjekker¹⁰. Blant annet tok vi bort enkelte variabler for å sjekke at ikke resultatene ble vesentlig annerledes. Vi brukte også en logaritmisk versjon av fengselsdager som demper effekten av svært lange straffer.

I tillegg skrev vi en grundig metoderapport¹¹ der vi redegjorde for valg, metoder og resultater som vi sendte til ledende eksperter innen juss og statistikk for å be dem peke på eventuelle svakheter før vi publiserte. Fra Norge bidro Marit Klemetsen (Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning), Fabrizio Palumbo (Oslomet) og Eivind Kolflaath (Universitetet i Bergen), mens Jose Pina-Sánchez (University of Leeds) og Shawn Busway (University of Albany) bidro fra henholdsvis Storbritannia og USA.

Alle kom med verdifulle innspill som førte til at vi gjorde små endringer i metodene våre. For forskere er dette vanlig prosedyre, men for oss som journalister så var dette upløyd mark. Vi sitter likevel igjen med en veldig god opplevelse. Ved å ta metodekritikken på forhånd, ble vi enda tryggere på at funnene våre var robuste og at det ikke var noen åpenbare røde flagg.

Historiene: Menneskene i klasseskillet

Det er lett å gå seg bort i regresjonsanalyser og regex-formler, men til syvende og sist så handler alt vi gjør om mennesker.

Selv om vi var nøye med å understreke at våre undersøkelser ikke avdekker bevisst diskriminering i norske domstoler, så er det sånn at noen mennesker kommer dårligere ut enn andre. Vi jobbet målrettet med å finne historier som kunne vise disse konsekvensene.

Sparkesyklistene

Dette var [historien](#) om kollegene som kjørte sparkesykkel sammen hjem fra byen med samme promillenivå. Begge fikk betinget straff. Men mannen mistet førerkortet, kvinnen beholdt det. I kvinnens tilfelle var det meddommerne som

---

¹⁰ Full kode her:

https://github.com/Lighthouse-Reports/norwegian_criminal_justice/blob/main/05_notebooks/robustness_checks.Rmd

¹¹ <https://www.lighthousereports.com/methodology/norway-criminal-justice/>

gikk imot fagdommeren og reduserte straffen. Målet med historien var å vise at det betyr noe hvilke meddommere du har.

Denne historien fant vi fordi vi snakket med kilder. Tingretten hadde nemlig kun lagt ut saken til den kvinnelige sparkesyklisten i pressemappa, mens de av uforklarlige grunner ikke hadde gjort det med saken til den mannlige. Vi tok kontakt med kvinnen fordi saken hennes ble avgjort med dissens, og det var hun som fortalte oss at en mannlig kollega hadde fått en strengere straff for samme lovbrudd. Dermed tok vi kontakt med tingretten og fikk oversendt den andre saken. Han ønsket ikke å stille opp i artikkelen.

Kjæresteparet i retten

Oppfattes kvinner og menn ulikt i rettssalen? Vi hadde flere eksperter som mente at det var tilfelle, og funnene våre pekte på at kvinner får lavere straffer. Ved å gå igjennom berammingslistene for noen av våre lokale tingretter, fant vi en sak der en mann og en kvinne var tiltalt sammen.

[Ved å følge «Lisa» og «Erik» gjennom flere dager](#) i rettssalen kunne vi beskrive hvordan de framsto, hvor snakkesalige de var og hvordan de la vekt på ulike faktorer når de skulle forklare seg om både hendelsen og bakgrunnen sin. Samtidig kunne vi holde det opp mot uttalelser fra eksperter og forskere om forskjellen på hvordan menn og kvinner oppfattes og hvordan det kan påvirke straffene.

Det endte med at kjæresteparet ble frifunnet for lovbruddet som de begge var tiltalt for. Det er umulig for oss å dokumentere om kjønn spilte en rolle i en enkeltsak som denne. Men hvis vi skjeler til det overordnede mønsteret om at kvinner straffes mildere, var det kanskje en fordel for «Erik» å være tiltalt sammen med en kvinne?

En dyr og en billig Audi

Siden vi hadde gått dypere inne i ruskjørings-dommene, hadde vi en fordel når vi skulle finne mulige historier som viste forskjellen på fattig og rik. Vi lagde en spørring i databasen for å finne noen som var så like som mulige (alder, kjønn og så videre), men hvor inntekt og straff var forskjellige. [Det var slik vi fant Frank og «Jakob».](#)

Begge var menn, omtrent like gamle, begge hadde røyka hasj en kveld og kjørt bil dagen etterpå og testet positivt tilsvarende en alkoholpromille over 1,2. De var tiltalt for de samme lovparagrafene og ingen var dømt for ruskjøring tidligere. Det var bare én forskjell: Frank, som lever på trygd, har flere millioner i forbrukslån og kjørte en billig Audi da han ble tatt, fikk 21 dager i fengsel. «Jakob», som er god for flere millioner og kjørte en dyr Audi da han ble tatt, fikk 30 timer samfunnsstraff.

«Jakob» ønsket ikke å snakke med oss, mens Frank ble en av de bærende historiene i prosjektet. Og her tar vi med et lite metodisk tips: For da vi forsøkte å få tak i Frank, blokkerte han oss. I etterkant fortalte han at han trodde vi var selgere, siden vi hadde ringt flere ganger. Vi prøvde å få tak i ham på flere måter, men uten å lykkes. Til slutt sendte vi ham én krone på Vipps og la ved en melding der vi forklarte hvem vi var. Få minutter seinere ringte han opp igjen.

Bruke enkeltsaker som case-historier?

Vi var i utgangspunktet litt i tvil om vi skulle bruke enkelthistorier i sakene. Vår avsløring handler om mønstre som først trer fram når man ser det store bildet – mens det i enkeltssaker alltid vil være mer nyansert. Vi ønsket ikke at debatten skulle henge seg opp i en eller annen detalj som kunne forklare ulik straff. Men reaksjonene i etterkant tyder på at mange skjønnte problemstillingen gjennom nettopp disse eksemplene.

I saken om klasseskille viste det også et annet poeng: At dommere kan vise en stor grad av skjønn når de måler ut straff. Det gjør at vi for eksempel ikke kan si at straffen til Frank var «feil» og «Jakob» sin var «riktig». Men vi kunne vise at i det store mønsteret gikk den laveste straffen oftest til de rikeste.

Bonus: Store mangler i pressemappa

Som tidligere nevnt fikk vi tak i grunnlagsmaterialet vårt ved å jevnlig følge med på pressemappa på domstol.no, der norske domstoler legger ut dommer til journalister. Men da vi sammenlignet materialet vi hadde med Domstoladministrasjonens offisielle tall på avsagte dommer, så vi at vi manglet nesten halvparten. Det gjaldt i større og mindre grad domstoler over hele landet.

Det betyr at norske journalister går glipp av svært mange dommer hver eneste dag, noe som svekker pressens muligheter til å fange opp avgjørelser av vesentlig samfunnsmessig interesse. Avsløringen ble fanget opp av pressemediene og flere lokalaviser. Domstoladministrasjonen har i etterkant lagt seg flate, skyldt på menneskelig svikt og et gammelt IT-system, og lovet bedring.

Oppfølging: Ble det bedre?

I den første delen av prosjektet avslørte vi at meddommerne er eldre, rikere og «norskere» enn folk flest, og at de ikke speiler befolkningen slik loven krever. Dette ble publisert i januar 2024. Innen 2025 ble ringt inn skulle over 30.000 meddommere velges på nytt. Både Domstoladministrasjonen og flere kommuner lovet å gjøre en bedre jobb denne gangen.

I forbindelse med at NRK sendte reality-serien «Tiltalt» i november 2025, der fem kjendiser får prøve seg som meddommere i en fiktiv rettssak, gjentok vi metoden vår på de nye meddommerne. Siden vi hadde laget gode arbeidsflyter, var det enkelt å kjøre koden på det nye datamaterialet.

Resultatet viste dessverre at ikke mye hadde skjedd. Både alder og inntekt sto på stedet hvil. Det eneste lyspunktet var at det hadde blitt bittelitt mer mangfold. Vi kunne også dokumentere at nesten halvparten av meddommerne hadde blitt gjenvalgt fra forrige fireårsperiode.

«Dette viser vi fortsatt har en vei å gå for at man skal bli dømt av sine likemenn», uttalte justisminister Astri Aas-Hansen (Ap), som selv har bakgrunn som tingrettsdommer.

Etikk

Oppbevaring og sikkerhet

Selv om dommer er offentlige dokumenter, er det mange sensitive personopplysninger. I tillegg har vi koblet ulik informasjon fra flere databaser for å

kunne svare på hovedspørsmålene våre i dette prosjektet. Dette har satt store krav til en etisk bevisst holdning til både dataminimering (kun hente ut opplysningene vi trenger) og oppbevaring. Vi har oppbevart både dommene (i form av PDF-filer) og databasen på eksterne harddisker og/eller egne lokale maskiner. Når det var nødvendig å dele informasjon mellom NRK og Lighthouse Reports, fjernet vi navn og andre karakteristikk som ikke var nødvendig for analysen, og krypterte dataene med programmet Pretty Good Privacy (PGP) før vi delte dem.

Definere demografiske grupper

For å se på hvordan ulike grupper behandles i rettsvesenet, må vi definere hvem som er innenfor og utenfor. Dette innebærer noen ganger valg som ikke er perfekte. Når det gjelder alder og inntekt er det forholdsvis enkelt å lage grupper. Kjønn kan være mer flertydig, men her har vi lagt til grunn registrert kjønn i Folkeregisteret.

Men det som har vært mest krevende, er å definere utenlandsk bakgrunn. Statistisk sentralbyrå bruker foreldrenes fødeland til å definere dette, men det er ikke opplysninger som journalister har tilgang til. Dessuten kan man være barn av norskfødte foreldre, men likevel ha både navn og utseende som peker mot en utenlandsk bakgrunn. Vi valgte en kombinasjon av navn og fødeland for å fange opp dette. Denne metoden har tydelige svakheter, som for eksempel at det er svært subjektivt hva som oppfattes som «norsk klingende navn». Samtidig er det en nyansert tilnærming som fanger opp skiller som offisiell statistikk ikke fanger opp.

Dette er nytt

- For første gang har noen systematisk gått igjennom et stort antall rettsavgjørelser på tvers av lovparagrafer for å se om det er likhet for loven i Norge.
- NRK kan dokumentere et klasseskille i norske domstoler. De som tjener lite, straffes hardere enn de som tjener mye – for de samme forbrytelsene. En tiltalt som ifølge skattelistingene tjener mer enn 700.000 kroner får i snitt 46 prosent kortere fengselsstraffer enn en som tjener mindre enn 200.000 kroner.
- NRK kan dokumentere et kjønnskille i norske domstoler. For de samme forbrytelsene får kvinner i snitt 24 færre dager i fengsel sammenlignet med menn.
- NRK kan dokumentere at norske meddommere er eldre, rikere og «norskere» enn folk flest, og at politisk aktive mennesker er

overrepresenterte blant meddommerne. Dette er stikk i strid med domstolloven §67 som sier at meddommerne skal «best mulig representere alle deler av befolkningen». Vi kan også dokumentere at når vanlige folk er dommere, blir straffene mildere.

- Til tross for at NRK dokumenterte et skjevt meddommerutvalg, klarte ikke Domstolsadministrasjonen og norske kommuner å endre dette når nye meddommere ble valgt for perioden 2025-2029.
- NRK har på nyskapende vis kombinert metoder fra journalistikkens og forskningens verden. Mens journalistikken har videre fullmakter til å få tilgang til og behandle dokumenter med personopplysninger, har forskningen en større og bedre verktøykasse til å analysere dem. Det har avdekket mønstre som til nå har vært ukjent for både dommere, politikere og folk flest.
- NRK har avdekket at norske domstoler kun deler halvparten av avsagte dommer i pressemappa til norske journalister. Dette gjør at journalister over hele Norge hver dag går glipp av avgjørelser tatt av den tredje statsmakt.

Konsekvenser

- Domstoladministrasjonen har bedt om penger fra Justisdepartementet til å digitalisere gamle og nye dommer for å gi dommere en bedre oversikt over straffnivået i sammenlignbare saker. I dag kan ikke en dommer i en tingrett i Halden vite hvordan en dommer i en tingrett i Alta dømmer.
- Etter NRKs avsløringer har det blitt satt fart på et samarbeidsprosjekt mellom Stortinget, Høyesterett og Universitetet i Agder for å bruke maskinlæring (Tsetlin-maskin) til å gi dommerne beslutningsstøtte når de vurderer straffeutmåling. Både valg av metode og sakstyper er inspirert av NRKs publiseringer.
- Domstoladministrasjonen har lovet å ta med NRKs funn inn i opplæringen av nye dommere for å øke bevisstheten rundt forskjellsbehandling.
- Stortingsrepresentantene Ingvild Wettrhus Thorsvik (Venstre) og Tobias Drevland Lund (Rødt) sendte skriftlige spørsmål til justisminister Astrid Aas-Hansen om hva hun vil gjøre med funnene fra NRK. Justisministeren svarte at hun vil være forsiktig med å legge seg borti hva den tredje statsmakt gjør, men at hun har tiltro til Domstoladministrasjonen.
- Domstoladministrasjonen har løftet funnene til NRK i flere kanaler. Både i et internt møte for alle landets tingretter der NRK fortalte om funnene, men også eksternt via podkasten Dommerpodden og en egen paneldebatt under Arendalsuka 2025 der funnene og løsninger ble diskutert. Flere domstoler har tatt kontakt for å få vite mer om funnene, og vi har nylig vært til stede på Borgarting lagmannsretts nyttårsseminar for å fortelle om

arbeidet. Her fortalte flere dommere at de hadde blitt mer oppmerksom på egne fordommer og snakket med meddommerne om viktigheten av å forsøke å se forbi utenomrettslige faktorer.

- Norske tingretter har tatt selvkritikk på at mange rettsavgjørelser ikke blir lagt i pressemappa, og har lovet å følge det opp bedre.
- Etter NRKs saker om meddommerordningen har Advokatforeningen tatt til orde for å endre reglene slik at meddommere trekkes fra Folkeregisteret. Dette skal sikre en bedre representasjon enn ved dagens løsning der man melder seg frivillig.
- Kolleger i NRK ble inspirert til å lage reality-serien «Tiltalt» der kjendiser er meddommere i en fiktiv rettssak. Serien viser hvordan alder, kjønn og bakgrunn spiller inn på oppfatninger og avgjørelser i rettssalen. Dette kan være med på å gi både rettsaktører og vanlige folk større bevissthet rundt temaet.

Etterord

I denne rapporten har vi vektlagt å forklare våre viktigste metoder og hvordan vi kom fram til dem. For mer detaljerte beskrivelser av resultater, sensitivitetstester og begrensninger, anbefaler vi vår utvidede metoderapport (på engelsk)¹².

Vi har også samlet koden til arbeidsflyten vi brukte for å gjøre analysene i prosjektet i GitHub-repoet «Norwegian Criminal Justice»¹³. På grunn av sensitiviteten i datagrunnlaget har vi valgt å ikke publisere det offentlig.

Til slutt er det viktig å si at mønstrene vi har funnet er overordnede trender som ikke gjelder i hver enkelt rettssak. Og dette er ikke endelige bevis for at norske domstoler diskriminerer. Men det peker på et system som ikke klarer å leve opp til løftet om likhet for loven. Det avslører også en svakhet hos den tredje statsmakt: Det finnes ikke systemer som gjør at disse mønstrene fanges opp. Dermed ender det opp med at det er den fjerde statsmakt som må gjøre det. Som høyesterettsdommer Cecilie Østensen Berglund sa under en paneldebatt i Arendalsuka i august 2025:

«Jeg tror det er vanskelig å sette seg inn i hvor krevende den jobben NRK har gjort er, for det er ikke sånn at alle avgjørelser fra alle instanser er lett tilgjengelige. Det er gjort et stort og tidkrevende arbeid.»

¹² <https://www.lighthousereports.com/methodology/norway-criminal-justice/>

¹³ https://github.com/Lighthouse-Reports/norwegian_criminal_justice/

Publiserte saker

2024

01.01.2024: Stor NRK-gransking: Når vanlige folk er dommere, blir straffene mildere

<https://www.nrk.no/1.16610532>

02.01.2024: Det store dommerlotteriet

<https://www.nrk.no/1.16649247>

05.01.2024: Vil trekke dommere blant folk flest

<https://www.nrk.no/1.16656431>

15.01.2024: Her er halve kommunestyret meddommere

<https://www.nrk.no/1.16661031>

31.01.2024: Meddommerne er eldre og rikere: – Vi må gjøre en bedre jobb

<https://www.nrk.no/1.16713107>

2025

01.02.2025: Frank fikk fengsel – en rikere mann slapp

<https://www.nrk.no/1.17178868>

01.02.2025: Dommens dag for «Lisa»

<https://www.nrk.no/1.17176807>

01.02.2025: Methodology: How we investigated sentencing bias in Norway's criminal justice system

<https://www.lighthousereports.com/methodology/norway-criminal-justice/>

03.02.2025: Likestillingsombud Bjørn Erik Thon: – Uakseptabelt

<https://radio.nrk.no/serie/nyhetsmorgen/sesong/202502/NPUB32002325#t=1h13m44s>

12.02.2025: Krever mer forskning for å avdekke forskjellsbehandling i domstolene

<https://www.nrk.no/1.17249616>

18.02.2025: Elden-advokat mener kvinner bør få kortere straffer enn menn

<https://www.nrk.no/1.17268936>

27.11.2025: Lovte å finne flere som Gauteshow-Gaute, men de fleste meddommerne er som DDE-Bjarne

<https://www.nrk.no/1.17268936>